

**Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету**

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА»**

(на матеріалах ТОВ «РЕАЙ»)

Студента 2 курсу, денної форми
навчання, спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
Спеціалізації «Державні фінанси»

Грибуна
Миколи
Анатолійовича

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Томнюк
Тетяна
Леонідівна

Завідувач кафедри фінансів, обліку
і оподаткування, д.е.н., професор

Чорновол
Алла
Олегівна

Чернівці 2023

АНОТАЦІЯ

Грибун М. А. Управління формуванням капіталу підприємства. – Рукопис. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, Чернівці, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі розглядаються теоретичні та методологічні аспекти формування капіталу підприємства. На основі даних ТОВ «РЕАЙ» досліджено аналіз якості управління капіталом. Запропоновано напрями удосконалення управління капіталом ТОВ «РЕАЙ».

Ключові слова: капітал, власний капітал, позиковий капітал, оптимізація структури капіталу, інвестиції.

ANNOTATION

Hrybun M. A. Management of enterprise capital formation. - Manuscript. Graduation qualification work for obtaining the master's degree, specialty 072 «Finance, banking, insurance and the stock market». – Chernivtsi Institute of Trade and Economics, DTEU, Chernivtsi, 2023.

The final qualification paper examines the theoretical and methodological aspects of the capital formation of the enterprise. Based on the data of Krebo International LLC, an analysis of the quality of capital management was studied. Directions for improving the capital management of "REAY" LLC are proposed.

Keywords: capital, equity capital, loan capital, capital structure optimization, investments.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Економічна сутність капіталу підприємства	7
1.2. Характеристика власного та позикового капіталу підприємства	11
1.3. Управління джерелами формування капіталу підприємства	13
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЯКОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ТОВ «РЕАЙ»	18
2.1 Аналіз структури капіталу ТОВ «РЕАЙ»	18
2.2. Оцінка ефективності використання капіталу ТОВ «РЕАЙ» на основі показників рентабельності	27
2.3. Оцінка фінансово-майнового стану ТОВ «РЕАЙ»	32
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ТОВ «РЕАЙ»	40
3.1. Удосконалення структури капіталу підприємства ТОВ «РЕАЙ»	40
3.2. Вибір інвестиційної стратегії підприємства ТОВ «РЕАЙ»	47
Висновки до розділу 3	50
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що в наш час результат і ефективність діяльності підприємства залежні від того, наскільки раціонально використовується капітал. Формування ефективної структури фінансового капіталу є важливою проблемою для будь-якого підприємства. Дотримуючись певних пропорції позикового та власного капіталу, можливо забезпечити потрібний рівень фінансової рентабельності, незалежності, а також збільшити ринкову вартість для конкретного підприємства. Успішність кожного окремого підприємства, незалежно від виду діяльності та форми власності, є залежним від напрямків використання і розподілу капіталу, який наявний у розпорядженні підприємства, а також вірного вибору джерел формування.

Тему джерел фінансування підприємства досліджували вітчизняні вчені-економісти – Анісімова Г. С., Ткачик В.І., Гриневич С.С., Викиданець І. В., Костюнік О.В., Івко А.В., Шумила А.І., Семенов А.Г., Кравченко В.В., Плаксюк О.О., Чернецька Ю. А., Подольська В. О., Ярошевська О.В., Худа І.О. та інші. Тема оптимізації структури капіталу описана в працях Ф. Модільяні, Дж. Бейкера, Н. Майлуффа, М. Міллера, С. Майерса, Дж. Вільямса Дж. К. Ван Хорна та ін, також в роботах російських учених Бланка І.О., Грачова О.В., Ковальова В.В, Воробйова Ю.М., Стоянової О.С., Балабанова І.Т. і відомих вітчизняних учених Школьник І.О. Лук'яненко І.Г., та ін. А. Ховакиміан, Дж. Зечнер, Е. Ф. Фам, С. Тітман, К.Р. Френч, Р. Хенкел, Т. Оплер досліджували результати діяльності підприємства у розрізі впливу структури капіталу.

Недивлячись на вагомий внесок в розвиток теорії оптимізації і структурування капіталу підприємств, потрібно і надалі досліджувати економіко-математичне моделювання та галузеві особливості створення ефективної структури капіталу підприємства, а також розробку інструментарію для забезпечення її ефективності.

Об'єкт дослідження - капітал підприємства, його види, джерела фінансування і шляхи оптимізації структури капіталу.

Предметом дослідження є визначення закономірностей та особливостей процесу управління структурою капіталу підприємства.

Мета дослідження – розробка пропозицій щодо удосконалення управлінської діяльності товариства з обмеженою відповідальністю «РЕАЙ» у сфері формування капіталу з метою покращення результатів фінансово-господарської діяльності.

Мета дослідження визначила його **завдання**:

- визначити економічну сутність капіталу підприємства, види та джерела формування;
- проаналізувати структуру та динаміку капіталу підприємства ТОВ «РЕАЙ» ;
- провести оцінку результатів фінансово-господарської діяльності підприємства;
- визначити пропозиції щодо вдосконалення структури капіталу підприємства;
- зробити вибір інвестиційної стратегії підприємства ТОВ «РЕАЙ».

Методи дослідження, що було використано для написання роботи:

- теоретико-практичний, для визначення сутності поняття капітал, підходів щодо дослідження цієї категорії;
- статистико-економічний метод, для аналізу структури, динаміки і темпів змін показників фінансового стану підприємства, прибутковості та стійкості компанії;
- метод факторного аналізу, з метою всебічної оцінки різноманітних факторів, які мають вплив на капітал підприємства;
- методи фінансового аналізу: показники рентабельності капіталу, аналіз коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан, стійкість, рентабельність виробництва.

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних науковців, монографічні видання, публікації в наукових періодичних виданнях та електронні ресурси, фінансова звітність ТОВ «РЕАЙ».

Наукова новизна результатів дослідження полягає в поглибленні існуючих та обґрунтуванні ряду нових науково-методичних підходів щодо джерел фінансування та оптимізації структури капіталу підприємств в Україні, зокрема підходу щодо вибору джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємств.

Практичне значення одержаних результатів. Використання результатів дослідження дозволяє підвищити ефективність господарської діяльності підприємств за рахунок запропонованої стратегії виробничої діяльності ТОВ «РЕАЙ»; оптимізації джерел фінансування інвестиційної діяльності, розроблення стратегії формування капіталу підприємства.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези доповіді на тему «Управління джерелами формування капіталу підприємства» (Матеріали XIII Всеукраїнської студентської інтернет-конференції «Реформування економіки України як фактор забезпечення сталого розвитку », ЧТЕІ ДТЕУ, 2023).

Обсяг та структура випускної кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Основний текст роботи викладено на 54 сторінках, що містять 19 таблиць і 1 рисунок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність капіталу підприємства

Фінанси суб'єктів господарювання є основою фінансової системи країни, тому фінансовий стан підприємств безперечно впливає на соціально-економічну ситуацію держави в цілому. В свою чергу, діяльність підприємства безпосередньо залежить від фінансового капіталу.

Капітал підприємства з одного боку є головною економічною базою створення та функціонування господарюючих суб'єктів в економіці, з іншого – відіграє важливу роль у забезпеченні поступального економічного розвитку суспільства.

Капітал – це всім відома економічна категорія, що набула сучасного змісту в ринкових умовах. Як головний економічний базис утворення підприємства, капітал забезпечує інтереси як держави, так і персоналу та власників. Капітал охарактеризовує спільну вартість засобів у нематеріальній, матеріальній та грошовій формах, що інвестовані у формування активів.

Будь-яке підприємство, що здійснює виробничу або комерційну діяльність повинно мати встановлений розмір капіталу. Капітал являє собою одну з фундаментальних економічних категорій, сутність даного поняття досліджується вже декілька століть [28, с. 246].

Термін «капітал» з латинської «capitalis» означає – головний. Протягом останніх століть представниками різних економічних шкіл капітал вивчався та розглядався з різних позицій і в різних проявах. З боку історичної еволюції поняття «капітал» до його формування виділяють три основні підходи (рис. 1.1).

У сучасному суспільстві представники західної економічної науки трактують капітал як «блага довготривалого використання, що створені людиною для виробництва інших товарів і послуг». Дане визначення капіталу служить загальною основою для різних понять, використаних у вжитку і в економічній літературі.

Рис. 1.1. Еволюційні підходи до визначення сутності поняття «капітал»

[40, ст. 235]

Незважаючи на деяку спільність у трактуваннях дефініції «капітал», зміни умов господарювання створюють передумови для перманентного удосконалювання його сутності. Тому в сучасних умовах дослідники по-різному підходять до визначення поняття «капітал».

І.А. Бланк, розглядає капітал з іншої позиції, а саме з позиції фінансового менеджменту: «Капітал – загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів». [8, с.500]

О.І. Бідник стверджує, що в процесі виробництва та на стадіях обігу виявляється двоїста сутність капіталу, що визначає його як джерело для створення продуктивного активного капіталу та як причину виникнення зобов'язань підприємства. Двоїста сутність капіталу підприємства проявляється з однієї сторони через відображення капіталом усіх наявних грошових, матеріальних та нематеріальних ресурсів підприємства (що зображається в активі балансу), з другого капітал є джерелом покриття зобов'язань даного підприємства (відображається в пасиві балансу) [6, с.49].

Розглядаючи дану економічну категорію, Біла О. Г. визначила структуру капіталу: власний, позиковий і залучений. Недоліком даного дослідження було обґрунтування сутності капіталу тільки як грошового ресурсу [7, с.299].

Брігхем Є. Ф. характеризує капітал як один із факторів виробництва, який має відповідну вартість і представлений сукупністю фінансових ресурсів [9, с. 246].

Найбільш повне та зрозуміле трактування сутності дефініції «капітал» представлено у дослідженнях Катан Л. І. Автором у структурі капіталу було виділено грошові та капітальні блага, зазначено мету формування капіталу, принципи та фактори, що впливають на процес накопичення та використання даного джерела фінансування підприємства [16, с. 66].

Як суму активного і виробничого багатства, що складається з матеріальних засобів виробництва, Кларк Дж. визначає капітал. Вчений поділяє капітал на грошовий та капітальні блага, але визначення, на нашу думку, сформульовано не досить повно, так як відсутні мета формування та напрямки використання коштів .

Трактування категорії «капітал» Клименко С. М. є одним із найбільш повних та обґрунтованих, визначення представлено автором зрозуміло, конкретно, розкрито достатньо, щоб зрозуміти сутність [18].

Крамаренко Г. О., Чорна О. Е. розглядають капітал як фінансові ресурси підприємства, необхідні для організації його господарської діяльності і використовуються для одержання прибутку. Дане твердження, на нашу думку, є не цілком повним, проте характеризує напрямок інвестування коштів [21, с. 265].

На думку Опаріна В. М., «капітал – це сума коштів, спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства». Дане поняття є неповним, оскільки визначає капітал як авансовану суму тільки грошових коштів, не враховує вкладення коштів у фінансові активи, тобто спрямоване лише на операційну діяльність підприємства [25, ст. 11].

Поддєрьогін А. М. стверджує, що капітал – це кошти, якими володіє підприємство для здійснення своєї діяльності з метою отримання прибутку. Я вважаю, що визначення автором даної категорії є досить чітким та повністю зрозумілим, окрім того, зазначається мета вкладення капіталу [27].

В уявленні Подольської В. О. «капітал – вартість, яка в процесі виробництва дає нову додану вартість, тобто самозростає». Дане визначення є дуже вузьким і не характеризує навіть основні, найбільш значущі ознаки капіталу [29, с. 57].

Як можемо бачити аналіз поняття «капітал» показує, що це категорія досить неоднозначна, тож її аналіз тільки з точки зору фінансів і особливостей отримання доходу не показує всієї картини. Так як капітал – це змінна величина, вона не може перебувати у постійному спокої, а отже постійно знаходиться у русі в просторі та в часі, проявляючи ознаки економічного, а також великою мірою, соціально-економічного та навіть демократичного феномена.

За базове розуміння поняття «капітал», можна використати визначення І.А. Бланка, який стверджував: «Капітал є накопиченим,

шляхом заощаджень, запасом економічних благ у грошовій формі та реальних капітальних товарів, що залучаються власниками до економічного процесу, як інвестиційний ресурс і чинник виробництва з метою одержання доходу» [8, с. 189].

Тож, можемо зробити висновок, що економічна та фінансова теорії досить широко трактують поняття капіталу. У різних виданнях він характеризується як всім відоме, але досить тяжке для розуміння поняття. Однак всі згадані вище трактування і визначення доповнюють один одного та дають можливість більш повно зрозуміти суть та функціональні характеристики категорії “капітал”.

1.2. Характеристика власного та позикового капіталу підприємства

За умов ринкової економіки для підприємств будь-якої форми власності базовими джерелами для формування фінансового капіталу фахівці вважають не тільки власні ресурси, а і позикові [12, с. 78].

Власний капітал є основою всього фінансового капіталу для великої кількості підприємств, але без постійного використання різних форм залучення позичкових коштів у системі ринкової економіки, діяльність підприємства просто неможлива.

Власний капітал має такі характерні особливості:

1. Простота залучення, так як питання, які стосуються нарощування власного капіталу вирішуються управлінцями певного підприємства.

2. Ймовірність отримання більшого прибутку в будь-яких сферах діяльності, тому що не має потреби у сплаті позикових відсотків при його застосуванні.

3. Дає можливість підприємству, що розвивається бути фінансово стійким.

4. Забезпечує платоспроможність підприємства в довгостроковому періоді та мінімізацію ризику банкрутства.

При цьому існують такі недоліки:

1. Лімітований обсяг залучення, а це впливає на і можливості суттєвого збільшення інвестиційної та операційної діяльності підприємства в часи вигідної кон'юнктури ринку на певних етапах його циклу.

2. Велика ціна у порівнянні з альтернативними джерелами, які дають можливість сформувати капітал.

3. Не застосовується перспектива приросту коефіцієнта рентабельності ВК за допомогою залучення позикових фінансових засобів, так як за відсутності такого виду залучення унеможлиблюється забезпечення перевищення коефіцієнта фінансової рентабельності діяльності підприємства над економічною.

Кредитування – це певні економічні відносини, пов'язані з отриманням підприємством коштів у користування на тимчасовій основі, на чітко визначені цілі, за умови повернення та за певну плату [31, с. 23].

Позиковий капітал є частиною авансованого капіталу, яка формується за рахунок не повернутих позикових джерел, які в свою чергу мають бути повернені кредиторам у визначений строк та в обумовленій формі. У випадку коли потреба підприємства у капіталі покривається позиковими коштами, це зпричиняє зміну абсолютної (суми) або ж відносної (структури) величини зобов'язань підприємства. Різні суб'єкти господарювання використовують позиковий капітал у різних співвідношеннях, та все ж позикове фінансування слід розглядати як постійне та обумовлене об'єктивними потребами явище.

Отже підприємство, яке використовує виключно власний капітал, має найбільшу фінансову стійкість. Так його коефіцієнт автономії прирівнюються одиниці, але при цьому діють обмеження щодо темпів розвитку, бо воно не здатне забезпечити формування потрібного приросту обсягів активів у періоди сприятливої кон'юнктури ринку і не застосовувати

фінансові можливості збільшення прибутку на вкладений капітал [24, ст. 168]

Поточні зобов'язання по розрахунках підприємства окреслюють найбільш короткостроковий вид використовуваних підприємством позикових коштів, сформованих ним за рахунок внутрішніх джерел.

Враховуючи таку умову, поточні зобов'язання по розрахунках мають таку характеристику: поточні зобов'язання по розрахунках є для підприємства безкоштовним джерелом використовуваних позикових коштів; розмір поточних зобов'язань по розрахунках, виражений у днях обороту, впливає на тривалість фінансового циклу підприємства; сума сформованих підприємством поточних зобов'язань по розрахунках прямо пропорційна обсягу виробництва й реалізації продукції; прогнозований розмір поточних зобов'язань по розрахунках по більшості видів носить лише оціночний характер; розмір поточних зобов'язань по розрахунках по окремих їхніх видах і по підприємству в цілому залежить від періодичності виплат (погашення зобов'язань) нарахованих коштів [30, ст. 135].

Розрізняють поточні зобов'язання по розрахункам з бюджетом, з позабюджетними платежами, по страхуванню, по розрахункам з оплати праці, по розрахункам з учасниками, інші поточні зобов'язання по розрахункам.

1.3. Управління джерелами формування капіталу підприємства

Оптимальний склад сукупного капіталу є основою ефективності його використання. При використанні позикових коштів власний капітал стає більш рентабельним. Але при цьому має негативний вплив на фінансову стійкість підприємства. Таким чином, значущим питанням для всіх підприємств є використання позикових коштів, та це вимагає обдуманого підходу до прийняття рішення про їх потребу, селекцію їх джерел та обсягів залучення [41].

Правильне формування власних фінансових ресурсів має прямий вплив на власний капітал. Головною ціллю такого управління зазвичай є узабезпечення потрібного ступеню самофінансування розвитку діяльності підприємства у майбутніх періодах. Умовно можемо розділити менеджмент фінансових ресурсів підприємства на певні етапи: дослідження формування ресурсів підприємства даного виду за минулий період; встановлення потреби у цих ресурсах; оцінювання вартості залучення власного капіталу в різноманітних джерелах; узабезпечення за допомогою внутрішніх і зовнішніх джерел найбільш можливого об'єму залучення цих ресурсів; встановлення ефективного відношення зовнішніх джерел до внутрішніх [22, ст. 615].

Власні кошти підприємства формуються з початкових внесків засновників, накопиченого зносу основних виробничих фондів і прибутку. До залучених коштів можуть належати внески членів трудового колективу, інших організацій і фізичних осіб (табл. 1.1) [10].

Існують підприємства, які просто не можуть залучати кошти з зовнішніх джерел фінансових ресурсів, отже внутрішнє забезпечення такими ресурсами для них стає єдиним можливим способом фінансування. Але в такому випадку виникає інша проблема, а саме, як власникам контролювати ефективно використання цих фінансових ресурсів. Самофінансування є базовим внутрішнім джерелом фінансування, пов'язаним з тезаврацією прибутку в обох відкритій та прихованій формах. Сам ефект самофінансування починає виявлятися з моменту отримання прибутку і триває до моменту виплати та розподілу дивідендів [37, ст. 535].

Фінансування власним капіталом має такі плюси: залучення власного капіталу є простішим у порівнянні із залученням позичкового, бо в такому випадку, всі важливі моменти, щодо зміни розміру капіталу менеджери і власники підприємства приймають власноруч, не потребуючи дозволу інших суб'єктів; крім того вірогідність отримати прибуток, користуючись власним капіталом, є значно більшою [36].

Таблиця 1.1

Джерела створення власного фінансового капіталу

Зовнішні джерела створення власного фінансового капіталі	
Кошти, що формуються як за рахунок особистих внесків, так і за рахунок можливостей фінансового ринку	Кошти, що формуються у порядку розподілу фінансових ресурсів у масштабах економічної системи
- кошти засновників, що вкладені у статутний капітал	- фінансові ресурси державного та місцевого бюджетів, що використовуються на безповоротній основі
- кошти, що надходять за рахунок випуску акцій	- фінансові ресурси цільових позабюджетних фондів, що використовуються на безповоротній основі
- пайові внески учасників і членів трудового колективу	- кошти асоціацій, концернів, холдингів, що використовуються на безповоротній основі
	- кошти галузевих цільових фондів, що використовуються на безповоротній основі
	- страхові відшкодування за ризиками, що виникли
	- інша безоплатна фінансова допомога

Внутрішні джерела створення власного фінансового капіталу	
<i>Доходи від виробничо-фінансової діяльності</i>	<i>Надходження від господарської діяльності</i>
- прибуток від основної операційної діяльності	- амортизаційні відрахування за основними фондами і нематеріальними активами
- прибуток від іншої операційної діяльності	- індексація основних і оборотних активів
- прибуток від фінансово-інвестиційної діяльності	- індексація незавершеного капітального будівництва
- прибуток від позареалізаційної діяльності	- цільові надходження

Джерело [22]

Позичковий капітал підприємства може формуватися за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування. До внутрішніх джерел формування відносять забезпечення наступних виплат і платежів та доходи майбутніх періодів. До зовнішніх джерел формування позичкового капіталу відносять довгострокові зобов'язання і поточні зобов'язання (табл. 1.2.).

Фінансування позиковим капіталом має такі плюси: обширні можливості залучення, насамперед у випадку якщо у підприємства достатньо високий кредитний рейтинг; позиковий капітал сприяє збільшенню фінансового потенціалу за потреби вагомого зростання обсягів господарської діяльності підприємства; «податковий захист» забезпечує нижчу вартість

порівняно з власним капіталом; більше можливостей для зростання фінансової рентабельності підприємства.

Таблиця 1.2

Джерела створення позикового фінансового капіталу підприємства

Зовнішні джерела створення позикового фінансового капіталу	
<i>Зовнішні довгострокові позикові кошти</i>	<i>Зовнішні короткострокові позикові кошти</i>
- довгострокові кредити банків	- короткострокові кредити банків
- довгострокові облігаційні позики	короткострокові кредити і займи небанківських фінансових установ
довгострокові кредити і позики небанківських фінансових установ	- короткостроковий (товарний) кредит
- довгострокові державні цільові кредити	- короткостроковий податковий кредит
- фінансовий лізинг	
- довгостроковий податковий кредит і пільги	
Внутрішні джерела створення позикового фінансового капіталу	
<i>Внутрішні довгострокові позикові кошти</i>	<i>Внутрішні короткострокові позикові кошти</i>
- відстрочена та прострочена заборгованість за майно в оренді	- короткострокові кредити і позики не сплачені у строк
- реструктуризований борг за кредитами та позиками	- короткостроковий (товарний) кредит не сплачений у строк
- відстрочена та прострочена заборгованість за облігаційними позиками	внутрішня і зовнішня кредиторська заборгованість, строк сплати якої не настав
- відстрочена податкова заборгованість	прострочена внутрішня і зовнішня кредиторська заборгованість
- інші внутрішні довгострокові позикові кошти	- інші внутрішні короткострокові позикові кошти
- довгостроковий податковий кредит і пільги	

Джерело [22]

Тож, робимо висновок, що в сучасному світі існують дві базові схеми фінансування:

- змішане - яке передбачає утворення капіталу за допомогою власних та позикових коштів, але залучених в неоднакових пропорціях;
- повне - має на меті утворення капіталу тільки за допомогою власних коштів.

Але завжди потрібно враховувати плюси та мінуси конкретної схеми під час вибору джерел фінансування підприємства.

Висновки до розділу 1

Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у матеріальній, нематеріальній та грошовій формах, які в свою чергу інвестуються у формування його активів. Усі підприємства, здійснюючи комерційну чи виробничу діяльність, повинні мати визначений розмір капіталу. Що ж до економічної сутності капіталу підприємства, то зазначають певні риси, такі як: капітал є основним чинником виробництва; капітал визначає фінансові ресурси підприємства, що приносять дохід, він може бути у формі інвестованого капіталу; капітал – це джерело формування добробуту його власників; капітал підприємства – це головний показник його ринкової вартості; динаміка капіталу підприємства є найважливішим показником рівня ефективності його господарської діяльності.

Існують основні джерела формування фінансового капіталу є: власні та позикові фінансові ресурси. До того як власний, так і позиковий капітал може створюватися за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел. До власних джерел належать: статутний фонд, нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування. До позикових: отримані кредити, пайові й інші внески, кошти мобілізовані на фінансовому ринку, фінансовий лізинг.

Статутний капітал є основною частиною власного капіталу й основним джерелом власних фінансових ресурсів. Статутний капітал – це сума капіталу, яку компанії виділяють для початку діяльності.

Результат і ефективність діяльності підприємства залежать від того, як раціонально використовується на ньому капітал. Якщо дотримувати пропорції власного і позикового капіталу, можна створити необхідний рівень фінансової незалежності, рентабельності, а також максимізувати ринкову вартість підприємства.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ЯКОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА
ТОВ «РЕАЙ» ЗА 2020–2022 РОКИ

2.1 Аналіз структури капіталу ТОВ «РЕАЙ»

Для фінансування своєї діяльності підприємство використовує як власний, так і позиковий капітал. Для оцінки структури капіталу підприємства в таблиці 2.1 проведено аналіз статей пасиву балансу ТОВ «РЕАЙ» (дод. А).

Таблиця 2.1

Аналіз структури пасиву балансу ТОВ «РЕАЙ»

Пасив балансу	На 31.12. 2020 р.		На 31.12. 2021 р.		На 31.12. 2022 р.		Зміни (2020-2022), +/-
	грн.	у %	грн.	у %	грн.	у %	
1. Джерела майна, всього	4859721	100	5928982	100	6644100	100	–
1.1. Власний капітал	3375761	69,5	4283273	72,2	5211569	78,4	9,0
1.2. Позиковий капітал	1483960	30,5	1645709	27,8	1432531	21,6	-9,0
1.2.1. Довгострокові зобов'язання	112636	2,3	299263	5,0	475809	7,2	4,8
1.2.2. Поточні зобов'язання	1371324	28,2	1346446	22,7	956722	14,4	-13,8

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

Вивчення даних фінансової звітності (балансу, ф. 1) та табл. 2.1 ТОВ «РЕАЙ» показало, що на підприємстві з кожним роком збільшується загальна сума капіталу.

На кінець 2020 року він складав 4859721 грн., за станом на кінець 2021 року - 5928982 грн., а на кінець 2022 року капітал підприємства становив 6644100 грн., що на 1784379 грн., або на 36,7 % більше, ніж на кінець 2020 року. У порівнянні з 2021 роком капітал ТОВ «РЕАЙ» збільшився на 715118 грн., або на 12,1 %.

Розрахунки показують, що частка власного капіталу у загальній сумі джерел фінансування становила на кінець 2022 року становить 78,4 %, при

цьому відбулося її збільшення з 69,5 % у 2020 році. Частка позикового капіталу зменшилась за період, що аналізується, із 30,3 % до 21,6 %, або на 8,7 процентних пунктів.

Розроблена система показників, які у вітчизняній і світовій практиці використовуються для оцінки фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт автономії або фінансової незалежності розраховується за формулою (2.1):

$$K_{авт} = \frac{BK}{BB} \quad (2.1)$$

де BK – власний капітал;

BB – валюта балансу.

$$K_{авт.2020 \text{ року}} = 3375761 / 4859721 = 0,69$$

$$K_{авт.2021 \text{ року}} = 4283273 / 5928982 = 0,72$$

$$K_{авт.2022 \text{ року}} = 5211569 / 6644100 = 0,78$$

Результати розрахунку коефіцієнта автономії засвідчили, про його зростання, це позитивна зміна, а враховуючи його високе значення, у 2022р. 0,78 при нормативному не нижче (0,5), можна говорити про високий рівень фінансової незалежності ТОВ «РЕАЙ» .

Коефіцієнт інвестування визначається за формулою (2.2):

$$K_{инв} = \frac{BK}{HA} \quad (2.2)$$

$$K_{инв2020 \text{ року}} = 3375761 / 2454347 = 1,38$$

$$K_{инв2021 \text{ року}} = 4283273 / 3023665 = 1,42$$

$$K_{инв2022 \text{ року}} = 5211569 / 3450338 = 1,51$$

Коефіцієнт інвестування свідчать, що протягом 2020-2022рр. за рахунок власного капіталу фінансування необоротних активів покривається в повній мірі, Вважаємо, що дана статистика є задовільною, так як кількість власних джерел для фінансування оборотних активів є достатньою, в результаті чого підприємство не має потреби вдаватися до позикових джерел,

що знижувало б фінансову стійкість підприємства.

Коефіцієнт фінансового ризику розраховується відношенням позикового капіталу (ПК) до власного капіталу (ВК):

$$K_{\text{фр}} = \frac{ПК}{ВК} \quad (2.3)$$

$$K_{\text{фр}2020 \text{ року}} = 1483960 / 3375761 = 0,44$$

$$K_{\text{фр}2021 \text{ року}} = 1645709 / 4283273 = 0,38$$

$$K_{\text{фр}2022 \text{ року}} = 1432531 / 5211569 = 0,27$$

Коефіцієнт фінансового ризику вказує на його зниження у 2022р. відносно 2020-2021рр. Враховуючи що рекомендоване значення показника становить менше 1, а розмір позикового капіталу у 2022р. становить 0,27 від розміру власного, можемо говорити про слабку залежність підприємства від позикових коштів.

Коефіцієнт довгострокових зобов'язань розраховується за формулою (2.4):

$$K_{\text{дзб}} = \frac{ДЗ}{ПК} \quad (2.4)$$

де ДЗ – довгострокових зобов'язань;

ПК – позиковий капітал.

$$K_{\text{дзб}2020 \text{ року}} = 112636 / 1483960 = 0,08$$

$$K_{\text{дзб}2021 \text{ року}} = 299263 / 1645709 = 0,18$$

$$K_{\text{дзб}2022 \text{ року}} = 475809 / 1432531 = 0,33$$

Коефіцієнт довгострокових зобов'язань показує, яка частка довгострокових зобов'язань в загальній структурі позикових коштів, у 2022р. – 33%, що значно вище відносно 2020-2021рр. Це свідчить про те, що більша частка позикових коштів відноситься до поточних (короткострокових зобов'язань). Заданий показник є вищим від нормативного значення < 0,2.

Значення розрахованих показників фінансової стійкості занесені до таблиці 2.2. Коефіцієнти 2022 року, які не задовольняють нормативу, виділені курсивом.

Як видно із розрахунків, значення коефіцієнта фінансової автономії у ТОВ «РЕАЙ» є задовільним: у 2020 році він дорівнював 0,69, у 2022 підвищився до 0,78, що відповідає нормативу.

Таблиця 2.2

Показники структури капіталу ТОВ «РЕАЙ» за період 2020-2022 років

Показники	На кінець року			Нормативне значення	Відхилення у 2022 році від нормативу
	2020	2021	2022		
Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	0,69	0,72	0,78	Понад 0,5	+0,28
Коефіцієнт інвестування (забезпечення капіталом) ($K_{інв}$)	1,38	1,42	1,51	Понад 1,0	+0,51
Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) ($K_{фр}$)	0,44	0,38	0,27	< 1,0	-0,73
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань ($K_{дзб}$)	0,08	0,18	0,33	< 0,2	+0,13

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

Про достатню кількість власного капіталу на підприємстві говорить і значення коефіцієнта інвестування. Якщо зазначений показник більше 1,0, то це свідчить про достатню кількість у підприємства власного капіталу. Як бачимо, цей коефіцієнт впродовж трьох років, що аналізуються, цілком задовольняє нормативне значення, оскільки є більшим одиниці. Так, у 2020 році значення даного коефіцієнта становило 1,38, а у 2022 році зросло до 1,51.

Аналізуючи коефіцієнт фінансового ризику, слід звернути увагу на те, що вчені-економісти по-різному оцінюють оптимальність співвідношення позикового та власного капіталу. На мою думку, це залежить від конкретних умов господарювання, фінансової політики держави, від оборотності капіталу. Загалом, за нормативом даний коефіцієнт повинен бути менше 1, що виконується протягом всього аналізованого періоду для підприємства ТОВ «РЕАЙ». У 2022 році підприємство у своїй діяльності використовувало власного капіталу майже в три рази більше, ніж позикового.

Коефіцієнт довгострокових зобов'язань показує, наскільки

підприємство залежить від довгострокових зобов'язань у загальній сумі позикових коштів. Нормативне значення коефіцієнта – менше 0,2. Для ТОВ «РЕАЙ» цей коефіцієнт у 2022 році не задовольняє норматив, а до 2022 року даний коефіцієнт відповідав нормативу.

Таким чином, аналіз показників структури капіталу ТОВ «РЕАЙ» показав, що більшість із них відповідають нормативу. Єдиним коефіцієнтом із розрахованих, що не задовольняє норматив, є коефіцієнт довгострокових зобов'язань. Така ситуація свідчить про високу фінансову стійкість підприємства і вказує на правильність побудови структури джерел фінансування підприємства.

Фінансовою основою діяльності будь-якого підприємства є сформований ним власний капітал. Структуру власного капіталу ТОВ «РЕАЙ» наведено в таблиці 2.3.

Дані таблиці 2.3 свідчать, що головне місце в структурі власного капіталу підприємства (97,5 % у 2020 році, 98,1 % у 2021 році та 98,5 % у 2022 році) займає нерозподілений прибуток, його частка збільшилась за період, що аналізується, на 0,9 відсоткових пунктів.

Пайовий капітал в структурі власного капіталу ТОВ «РЕАЙ» займав на кінець 2020 року 1,1 %, на кінець 2021 року – 0,8 %, а на кінець 2022 року його частка зменшилась до 0,7%.

ТОВ «РЕАЙ» залучає для фінансування своєї діяльності додатковий капітал, але його частка у власному капіталі складала всього 1,5 % у 2020 році, а на момент 2022 року знизилась до 1,1 %. Вилучений капітал протягом аналізованого періоду залишається незмінним при сумі в 3298 грн.

Аналіз показує, що протягом всього аналізованого періоду в структурі позичкового капіталу переважали поточні зобов'язання, їх частка у 2020 році складала 92,4% всіх позичених коштів, у 2021 році – 81,8 % та 66,8 % у 2022 році.

Таблиця 2.3

Аналіз структури власного капіталу ТОВ «РЕАЙ»

Показники	На 31.12. 2020 р.		На 31.12. 2021 р.		На 31.12. 2022 р.		Зміни (2020 - 2022), +/-
	грн.	у %	грн.	у %	грн.	у %	
Власний капітал	3375761	100	4283273	100	5211569	100	х
в тому числі							
Пайовий капітал	36366	1,1	36366	0,8	36366	0,7	-0,4
Додатковий капітал	50202	1,5	47545	1,1	55059	1,1	-0,4
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3292456	97,5	4202648	98,1	5131110	98,5	+0,9
Вилучений капітал	(3298)	-0,1	(3298)	-0,1	(3298)	-0,1	-
Неконтрольована частка	35	0,001	12	0,0003	(7668)	-0,1	-0,1

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

Так стрімкий спад у 2022 році в основному обумовлений тим, що підприємство розраховувалося з більшою частиною короткострокових кредитів банків. Основне місце в структурі поточних зобов'язань, станом на 2022 рік, має поточна кредиторська заборгованість, а саме за товари, роботи та послуги (48,7%), за довгостроковими зобов'язаннями 19,5 %, за розрахунки з оплати праці 19% (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз структури позичкового капіталу ТОВ «РЕАЙ» за 2020-2022 роки

Показники	На 31.12. 2020 р.		На 31.12. 2021 р.		На 31.12. 2022 р.		Зміни (2020 - 2022), +/-
	грн.	у %	грн.	у %	грн.	у %	
1	2	3	4	5	6	7	8
Позиковий капітал	1483960	100	1645709	100	1432531	100	х
в тому числі							
Довгострокові зобов'язання	112636	7,6	299263	18,2	475809	33,2	25,6
з них:							
пенсійні зобов'язання	91777	81,5	112421	37,6	145493	30,6	-50,9
довгострокові кредити банків	2264	2,0	12305	4,1	177116	37,2	35,2
інші довгострокові зобов'язання	18595	16,5	174537	58,3	153200	32,2	15,7

Продовження табл.2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
Поточні зобов'язання	1371324	92,4	1346446	81,8	956722	66,8	-25,6
з них:							
короткострокові кредити банків	354356	25,8	360838	26,8	14598	1,5	-24,3
поточна кредиторська заборгованість за							
довгостроковими зобов'язаннями	160019	11,7	140706	10,5	186353	19,5	7,8
товари, роботи, послуги	528502	38,5	458686	34,1	465588	48,7	10,1
розрахунки з бюджетом	80487	5,9	77270	5,7	14719	1,5	-4,3
розрахунки зі страхування	5382	0,4	7226	0,5	7944	0,8	0,4
розрахунки з оплати праці	168998	12,3	216660	16,1	181683	19,0	6,7
поточна кредиторська заборгованість за отриманими авансами	4550	0,3	16402	1,2	13994	1,5	1,1
поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	736	0,1	451	0,0	449	0,0	0,0
поточні забезпечення	27017	2,0	32580	2,4	18658	2,0	0,0
доходи майбутніх періодів	1006	0,1	6076	0,5	3965	0,4	0,3
інші поточні зобов'язання	40271	2,9	29551	2,2	48771	5,1	2,2

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

В структурі довгострокових зобов'язань ТОВ «РЕАЙ» (на кінець 2022 року) основне місце мають довгострокові кредити банків (37,2 %), інші довгострокові зобов'язання займають 32,2 %, а пенсійні зобов'язання 30,6%. Така структура кардинально відрізняється від стану на 2020 рік, коли пенсійні зобов'язання становили 81,5 % від довгострокових зобов'язань. Така зміна була з причинена стрімким ростом довгострокових кредитів банків та інших довгострокових зобов'язань.

Перейдемо тепер до аналізу динаміки капіталу ТОВ «РЕАЙ» (табл. 2.5).

Результати таблиці 2.5 вказують на те, що у період 2020-2022 рр. відбулося збільшення загального капіталу на 36,7 %, власний капітал зріс на 54,4 %, в той час як позичковий капітал залишився майже не змінним,

показавши незначний спад у 3,5 %. Довгострокові зобов'язання продемонстрували ріст у вражаючих 322,4 %, а от поточні зобов'язання знизились на 30,2 %.

Таблиця 2.5

Динаміка складових капіталу ТОВ «РЕАЙ» за період 2020-2022 років

Показники	На кінець року, грн.			Відхилення (2020 – 2022), +/-	
	2020	2021	2022	грн.	%
1. Загальний капітал	4859721	5928982	6644100	+1784379	+36,7
1.1. Власний капітал	3375761	4283273	5211569	+1835808	+54,4
1.2. Позиковий капітал	1483960	1645709	1432531	-51429	-3,5
1.2.1. Довгострокові зобов'язання	112636	299263	475809	+363173	+322,4
1.2.2. Поточні зобов'язання	1371324	1346446	956722	-414602	-30,2

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

Вважаю за позитивну тенденцію ріст власного капіталу достатньо високими темпами, в той час як вагоме збільшення довгострокових зобов'язання в майбутньому негативно відобразиться на підприємстві.

Динаміка складових власного капіталу проаналізована в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка складових власного капіталу ТОВ «РЕАЙ»

Показники	На кінець року, грн.			Відхилення (2020 – 2022), +/-	
	2020	2021	2022	грн.	%
Власний капітал	3375761	4283273	5211569	1835808	54,4
в тому числі					
Пайовий капітал	36366	36366	36366	–	–
Додатковий капітал	50202	47545	55059	4857	9,7
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3292456	4202648	5131110	1838654	55,8
Вилучений капітал	-3298	-3298	-3298	–	–
Неконтрольована частка	35	12	(7668)	(7703)	(22008,6)

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

Як бачимо, власний капітал ТОВ «РЕАЙ» збільшився у 2022 році, порівняно із 2020 роком, на 54,4 %. При цьому пайовий капітал залишився незмінним (36366 грн.), а сума нерозподіленого прибутку в складі власного капіталу зросла на 55,8 % рази, як внаслідок отримання значних доходів від

фінансової так і внаслідок інвестиційної діяльності.

В таблиці 2.7 розраховано динаміку складових позичкового капіталу ТОВ «РЕАЙ».

Розрахунки показують, що в цілому динаміка позичкового капіталу не є стабільною, його сума за три роки зменшилась, на 3,5 %. Сума довгострокових зобов'язань при цьому зросла на 323,4 %, а сума поточних зобов'язань зменшилась на 30,2 %. Такий стрімкий ріст довгострокових зобов'язань є наслідком заборгованості банку, яка на 31 грудня 2022 року становила 8313000 грн.

Таблиця 2.7

Динаміка складових позичкового капіталу ТОВ «РЕАЙ»

Показники	На кінець року, грн.			Зміни (2020 -2022), +,-	
	2020	2021	2022	грн.	%
Позичковий капітал	1483960	1645709	1432531	-51429	-3,5
в тому числі					
Довгострокові зобов'язання	112636	299263	475809	363173	322,4
з них:					
пенсійні зобов'язання	91777	112421	145493	53716	58,5
довгострокові кредити банків	2264	12305	177116	174852	7723,1
інші довгострокові зобов'язання	18595	174537	153200	134605	723,9
Поточні зобов'язання	1371324	1346446	956722	-414602	-30,2
з них:					
короткострокові кредити банків	354356	360838	14598	-339758	-95,9
поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	160019	140706	186353	26334	16,5
товари, роботи, послуги	528502	458686	465588	-62914	-11,9
розрахунки з бюджетом	80487	77270	14719	-65768	-81,7
розрахунки зі страхування	5382	7226	7944	2562	47,6
розрахунки з оплати праці	168998	216660	181683	12685	7,5
поточна кредиторська заборгованість за отриманими авансами	4550	16402	13994	9444	207,6
поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	736	451	449	-287	-39,0
поточні забезпечення	27017	32580	18658	-8359	-30,9
доходи майбутніх періодів	1006	6076	3965	2959	294,1
інші поточні зобов'язання	40271	29551	48771	8500	21,1

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

Поточні зобов'язання мають від'ємну динаміку загалом через виплату короткострокових кредитів банкам (-95,9 %) та здійсненій виплаті по розрахункам з бюджетами (-81,7%). Зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів в аналізованому періоді також значно зросли, а саме на 207,6 %.

2.2. Оцінка ефективності використання капіталу ТОВ «РЕАЙ» на основі показників рентабельності

Для оцінки ефективності використання капіталу ТОВ «РЕАЙ» розраховано такі показники, як рентабельність капіталу, рентабельність власного капіталу та позикового капіталу.

Рентабельність капіталу ТОВ «РЕАЙ» визначимо за формулою (2.5):

$$R_K = \frac{ЧП}{K} \quad (2.5)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства;

К – середньорічна вартість капіталу.

Значення розрахованих показників занесені до таблиці 2.8. (дод. Б).

Таблиця 2.8

Рентабельність капіталу ТОВ «РЕАЙ»

Показники	Роки			Зміни (2020р. – 2022 р.), +/-
	2020	2021	2022	
Рентабельність капіталу, %	18,30	19,47	16,79	-1,51
Рентабельність власного капіталу, %	28,13	27,42	22,24	-5,89
Рентабельність позикового капіталу, %	52,40	67,11	68,59	+16,19

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

Отже, у 2022 році рентабельність всього капіталу підприємства становила 16,79 %, що на 1,51 відсотковий пункт менше рівня 2020 року. Внаслідок зростання власного капіталу значно швидшими темпами ніж чистого прибутку, рентабельність власного капіталу в аналізованому періоді зменшилась 5,89 відсоткових пунктів. Рентабельність позикового капіталу за

рахунок поступового зростання прибутку та зменшення самого позикового капіталу зростає на 16,19 процентних пунктів.

Таким чином, за результатами даного дослідження можна зробити висновок, що ТОВ «РЕАЙ» використовує більшою мірою власний капітал, меншою мірою позиковий. Загальна сума капіталу збільшилась у 2022 році, порівняно із 2020 роком, на 36,7 %. В структурі капіталу власний капітал займає 78,4 %, а позиковий – 21,6 %. Така структура капіталу свідчить про фінансову незалежність підприємства від кредиторів. Протягом усього аналізованого періоду спостерігається тенденція до зростання власного капіталу у загальній структурі капіталу. Аналіз показників рентабельності капіталу засвідчив про загальне зниження ефективності його використання, на відміну від рентабельності позикового капіталу, ефективність використання якого має позитивний характер в заданому періоді.

Для оцінки результату фінансово-господарської діяльності ТОВ «РЕАЙ» проведено розрахунок та аналіз зміни низки показників. В якості основного результативного показника використано показник рентабельності основного капіталу (ROE), на який здійснюють вплив як рентабельність активів, так і структура капіталу.

Для проведення факторного аналізу рентабельності власного капіталу обчислимо такі показники: норму прибутку, оборотність активів та коефіцієнт фінансової залежності.

Почнемо з норми прибутку. Даний показник розрахуємо за формулою (2.6):

$$R_{Pr} = \frac{ЧП}{ЧД(ВР)} \quad (2.6)$$

$$R_{Pr2020 \text{ року}} = 839090 * 100 \% / 6084681 = 13,79 \%$$

$$R_{Pr2021 \text{ року}} = 1050206 * 100 \% / 6618911 = 15,87 \%$$

$$R_{Pr2022 \text{ року}} = 1055689 * 100 \% / 6541750 = 16,14 \%$$

Отже, у 2022р. підприємство отримало 16,14 коп. прибутку з кожної гривні продажів, що трохи більше відносно попередніх років.

Необхідно також розрахувати коефіцієнт оборотності активів за формулою (2.7):

$$K_{OA} = \frac{P}{OA} \quad (1.8)$$

де P – виручка від реалізації;

OA - середньої вартості активів.

$$K_{OA2020 \text{ року}} = 6084681 / 4584634 = 1,33$$

$$K_{OA2021 \text{ року}} = 6618911 / 5394351,5 = 1,23$$

$$K_{OA2022 \text{ року}} = 6541750 / 6286541 = 1,04$$

Отже, результати засвідчили про зниження оборотності активів у 2022р. відносно 2020-2021рр., тобто відбулося зменшення швидкості обороту за досліджуваний період.

Наступним важливим розрахунком буде коефіцієнт фінансової залежності. Його можемо визначити за формулою (2.8):

$$K_{\phi z} = \frac{A}{BK} \quad (2.8)$$

де A – середньорічна вартість капітал у підприємства;

BK – середньорічна вартість власного капіталу.

$$K_{\phi z2020 \text{ року}} = 4584634 / 2983331,5 = 1,5367$$

$$K_{\phi z2021 \text{ року}} = 5394351,5 / 3829517 = 1,4086$$

$$K_{\phi z2022 \text{ року}} = 6286541 / 4747421 = 1,3242$$

Отже, відмічено зниження фінансової залежності за аналізований період, що є позитивним показником і свідчить про збільшення частки власного капіталу у загальній структурі джерел фінансування.

Обчислимо ROE для ТОВ «РЕАЙ» за 2020-2022 роки (2.9):

$$ROE = \frac{P_n}{S} \times \frac{S}{A} \times \frac{A}{BK} = R_{Pr} \times K_{OA} \times K_{\phi z} \quad (2.9)$$

де P_n – чистий прибуток;

S – виручка з реалізації;

A – активи підприємства;

BK – власний капітал.

$$ROE_{2020 \text{ року}} = 13,79 * 1,33 * 1,5367 = 28,18 \%$$

$$ROE_{2021 \text{ року}} = 15,87 * 1,23 * 1,4086 = 27,46 \%$$

$$ROE_{2022 \text{ року}} = 16,14 * 1,04 * 1,3242 = 22,23 \%$$

Таким чином можемо відмітити зниження рентабельності власного капіталу за аналізований період. Відмітимо, що максимізація цього показника – головне завдання управління підприємством.

Розраховані показники в якості вихідної інформації для факторного аналізу рентабельності власного капіталу занесено в таблицю 2.9. (дод. В, Г, Д). Результати таблиці 2.9 свідчать, що рентабельність власного капіталу у 2012р. відносно 2010р. збільшилась на 126,64%, тобто власники підприємства отримали на 126,64 коп. більше коштів на одиницю вкладеного власного капіталу.

Таблиця 2.9

**Вихідна інформація для проведення факторного аналізу
показника рентабельності власного капіталу ТОВ «РЕАЙ»**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Зміни (2020 – 2022), +,-
Рентабельність власного капіталу, % (ROE)	28,18	27,50	22,23	-5,95
Чистий прибуток, грн.	839090	1050206	1055689	+216599
Чистий дохід, грн.	6084681	6618911	6541750	+457069
Середньорічна вартість активів, грн.	4584634	5394351,5	6286541	+1701907
Середня сума власного капіталу, грн.	2983331,5	3829517	4747421	+1764089,5
Норма прибутку, %	13,79	15,87	16,14	+2,35
Оборотність активів	1,33	1,23	1,04	-0,29
Коефіцієнт фінансової залежності	1,5367	1,4086	1,3242	-0,2125

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

В результаті збільшення частки власного капіталу у загальній структурі джерел фінансування у 2022 р. відносно 2020-2021рр. відбулося зниження фінансової залежності на 0,2125 одиниць, що являється безумовно позитивним моментом.

Для визначення впливу зміни факторів на показник рентабельності власного капіталу проведено факторний аналіз із використанням способу ланцюгових підстановок. Цей спосіб полягає у визначенні впливу окремих факторів на зміну величини результативного показника з допомогою поступової заміни суми кожного факторного показника у 2020 році на фактичну суму у 2022 році.

При факторному аналізі для визначення який фактор вплинув на зміну визначають умовне значення, в даному випадку ($ROE_{\text{умов}}$).

$$ROE_{2020} = R_{\text{Пр } 0} * K_{\text{ОА } 0} * K_{\text{фз } 0} = 13,79 * 1,33 * 1,5367 = 28,18$$

$$ROE_{\text{умов1}} = R_{\text{Пр } 1} * K_{\text{ОА } 0} * K_{\text{фз } 0} = 16,14 * 1,33 * 1,5367 = 32,99$$

$$ROE_{\text{умов2}} = R_{\text{Пр } 1} * K_{\text{ОА } 1} * K_{\text{фз } 0} = 16,14 * 1,04 * 1,5367 = 25,79$$

$$ROE_{2022} = R_{\text{Пр } 1} * K_{\text{ОА } 1} * K_{\text{фз } 1} = 16,14 * 1,04 * 1,3242 = 22,23$$

Як бачимо, рентабельність власного капіталу у ТОВ «РЕАЙ» зменшилась у 2022 році, у порівнянні із 2020 роком, на 5,95 %, в тому числі:

- за рахунок зміни норми прибутку цей показник зріс на 4,81 % (32,99 – 28,18);
- за рахунок зміни оборотності активів зменшився на 7,2 % (25,79 – 32,99);
- за рахунок зміни коефіцієнта фінансової залежності показник зменшився на 3,56% (22,23 – 25,79).

Аналогічно проведемо факторний аналіз рентабельності власного капіталу за 2021-2022рр.:

$$ROE_{2021} = R_{\text{Пр } 0} * K_{\text{ОА } 0} * K_{\text{фз } 0} = 15,87 * 1,23 * 1,4086 = 27,50$$

$$ROE_{\text{умов1}} = R_{\text{Пр } 1} * K_{\text{ОА } 0} * K_{\text{фз } 0} = 16,14 * 1,23 * 1,4086 = 27,96$$

$$ROE_{\text{умов2}} = R_{\text{Пр } 1} * K_{\text{ОА } 1} * K_{\text{фз } 0} = 16,14 * 1,04 * 1,4086 = 23,64$$

$$ROE_{2022} = R_{\text{Пр } 1} * K_{\text{ОА } 1} * K_{\text{фз } 1} = 16,14 * 1,04 * 1,3242 = 22,23$$

Як бачимо, рентабельність власного капіталу ТОВ «РЕАЙ» у 2022 році, у порівнянні із 2021 роком, зменшилась на 5,27 %, в тому числі:

- за рахунок зміни норми прибутку збільшилась на 0,46 % (27,96 – 27,50);

- за рахунок зміни оборотності активів цей показник зменшився на 4,32 % (23,64 – 27,96);

- за рахунок зміни коефіцієнта фінансової залежності цей показник зменшився на 1,41% (22,23 – 23,64).

Отже, на зміну рентабельності власного капіталу негативний вплив здійснили два фактори: зниження оборотності активів та зміна коефіцієнта фінансової залежності. Виходячи із цього, резервами підвищення рівня рентабельності власного капіталу є:

- збільшення чистого доходу від реалізації продукції;
- оптимізація вартості активів та структури капіталу підприємства.

2.3. Оцінка фінансово-майнового стану ТОВ «РЕАЙ»

Для аналізу стану активів на підприємстві необхідно розрахувати такі показники, як коефіцієнт зносу та коефіцієнт придатності необоротних активів:

$$\text{Коефіцієнт зносу НА} = \text{Знос НА} / \text{Первісна вартість НА}$$

$$\text{Коефіцієнт придатності НА} = 1 - \text{Коефіцієнт зносу НА}$$

Розглянемо дані показники в динаміці за останні три роки в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники стану основних засобів ТОВ «РЕАЙ»

Показники	Роки			Відхилення		
	2020	2021	2022	2020/2021	2021/2022	2020/2022
Коефіцієнт зносу НА	0,381	0,324	0,439	-0,057	0,115	0,058
Коефіцієнт придатності НА	0,619	0,676	0,561	0,057	-0,115	-0,058

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

Як можемо побачити з 2020 по 2021 роки коефіцієнт зносу зменшився на 5,7%, закономірно коефіцієнт придатності зріс на ту ж саму величину. Загалом протягом аналізованого періоду коефіцієнт зносу зростає, що свідчить про погіршення стану матеріально-технічної бази підприємства. Таким чином, у 2020 році заміна і відновлення основних засобів були профінансовані за рахунок зносу на 38,1 %; у 2021 році показник зменшується на 0,057 в.п. і становить 32,4 %; і вже у 2022 році показник досягає свого максимально значення і становить 43,9 %. В цілому такий рівень показника зносу дозволяє зробити висновок, що основні засоби не є зношеними. Адже придатними до використання є 56,1 %. Але тенденція до зниження коефіцієнту придатності, говорить про можливе погіршення стану основних засобів підприємству в близькому майбутньому.

Зміна структури капіталу ТОВ «РЕАЙ» за період 2020-2022 років певним чином вплинула також і на середньозважену вартість капіталу (WACC), що розраховується за формулою (2.10):

$$WACC = R_b \times W_b + (1 - T) \times R_d \times W_d \quad (2.10)$$

де R_b та R_d – вартість власного та позикового капіталу відповідно;

W_b та W_d – частка власного та позикового капіталу відповідно у загальній сумі капіталу;

T – ставка податку на прибуток

За вартість використання залученого капіталу, приймемо середню ставку відсотка за кредит для суб'єктів підприємництва (реального сектору) в національній валюті за даними статистики:

- В 2020 році: 15 %;
- В 2021 році: 18,1 %;
- В 2022 році: 18 %;

Що стосується вартості власного капіталу, для розрахунку застосуємо модель CAPM (2.11):

$$CAPM = rf + \beta_L * (R_m - rf) \quad (2.11)$$

де r_f – безризикова ставка дохідності

β_L – галузевий коефіцієнт системного ризику

R_m – ринкова премія за ризик

Для цього спочатку знайдемо β_L за такою формулою (2.12):

$$\beta_L = \beta_U * [1 + (1 - t) * D/E] \quad (2.12)$$

де β_U – коефіцієнт системного ризику

$$\beta_{L\ 2020} = 0,94 * [1 + (1 - 0,18) * 1483960/4859721] = 1,18$$

$$\beta_{L\ 2021} = 1,11 * [1 + (1 - 0,18) * 1645709/5928982] = 1,36$$

$$\beta_{L\ 2022} = 1,07 * [1 + (1 - 0,18) * 1432531/6644100] = 1,26$$

Тепер можемо рохрахувати CAPM за зазначеною вище формулою:

$$CAPM_{2020} = 13,32 + 1,18 * (18,59 - 13,2) = 19,68$$

$$CAPM_{2021} = 17,31 + 1,36 * (13,38 - 17,31) = 11,97$$

$$CAPM_{2022} = 16,67 + 1,26 * (14,85 - 16,67) = 14,38$$

Обчислимо середньозважену вартість капіталу ТОВ «РЕАЙ» у 2020-2022 роках:

$$WACC_{2020} = 19,68 * (3375761/4859721) + (1 - 0,18) * 15 * (1483960/4859721) = 17,39 \%$$

$$WACC_{2021} = 11,97 * (4283273/5928982) + (1 - 0,18) * 18,1 * (1645709/5928982) = 12,78 \%$$

$$WACC_{2022} = 14,38 * (5211569/6644100) + (1 - 0,18) * 18 * (1432531/6644100) = 14,47 \%$$

Таким чином, даний аналіз засвідчив, що середньозважена вартість капіталу становила у 2020 році 17,39 %, у 2021 році – 12,78 %, а у 2022 році – 14,47 %. Відбулося зниження середньозваженої вартості капіталу за три роки на 42,92 процентних пунктів. Зниження WACC позитивно відбивається на ринковій вартості підприємства. Основною причиною зменшення вартості капіталу ТОВ «РЕАЙ» стало суттєве зменшення премії за ризик в 2021 та 2022 роках порівняно з 2020. Премія за ризик, по суті, показує рівень довіри інвесторів до країни. Отже, якщо премія за ризик зменшується, це означає, що довіра інвесторів росте і вони вкладають більше коштів в країну.

Зростання WACC у 2022 році в основному спричинене зменшенням частки позикового капіталу на підприємстві та комплексом факторів, що вплинув на збільшення вартості власного капіталу.

Про вплив структури капіталу на результати фінансово-господарської діяльності підприємства можна судити також за значенням фінансового важеля (фінансового левіриджу). Для розрахунку фінансового лівіриджу скористаємось формулою (2.11):

$$EФЛ=(1 - СОП) \times (EP - СРСП) \times (ПК / ВК) \quad (2.11)$$

де ЕФЛ – ефект фінансового левіриджу, %;

СОП – ставка оподаткування прибутку;

EP – економічна рентабельність активів;

СРСП – середня розрахункова ставка процента;

ПК – сума позикового капіталу;

ВК – сума власного капіталу.

Вихідна інформація для розрахунку ефекту фінансового важеля для ТОВ «РЕАЙ» наведена в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

**Вихідна інформація для розрахунку ефекту фінансового важеля
для ТОВ «РЕАЙ» у 2020-2022 роках**

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1.Фінансові результати до оподаткування, грн.	1082176	1297436	1279181
2.Середня вартість сукупного капіталу, грн.	4584634	5394351,5	6286541
3. Економічна рентабельність (EP) (р. 1 / р.2), %	23,60	24,05	20,35
4. Середня ставка за кредит, %	15	18,1	18
5. Ставка податку на прибуток підприємства, %	18	18	18
6. Сума залучених засобів, грн. (ЗЗ)	1483960	1645709	1432531
7. Сума власних засобів, грн. (ВЗ)	3375761	4283273	5211569

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А), [2]

Отже, ЕФВ для ТОВ «РЕАЙ» за період 2020-2022 років дорівнював:

$$EФВ_{2020} = (1-0,18) * (0,2360 - 0,15) * (1483960 / 3375761) = 0,031$$

$$EФВ_{2021} = (1-0,18) * (0,2405 - 0,181) * (1645709 / 4283273) = 0,019$$

$$EФВ_{2022} = (1-0,18) * (0,2035 - 0,18) * (1432531 / 5211569) = 0,005$$

Як бачимо, у ТОВ «РЕАЙ» у 2020-2022 роках економічна рентабельність підприємства була більшою, ніж середня ставка за кредит. А отже диференціал протягом всього аналізованого періоду мав додатне значення, яке свідчило про збільшення рентабельності власного капіталу при залученні капіталу позикового.

Якщо диференціал має додатне значення, то будь-яке збільшення плеча фінансового важеля, тобто підвищення частки позикових засобів у структурі капіталу, буде приводити до зростання його ефекту. Значення ефекту фінансового важеля у ТОВ «РЕАЙ» у 2022 році становить 0,5 %. Це дозволяє підвищувати дохідність власного капіталу при зростанні рівня фінансового левериджу. Однак варто відмітити, що спостерігається небезпечна тенденція до зменшення економічної рентабельності та зростання середньої ставки за кредит, якщо остання все-таки перевищить значення економічної рентабельності, підприємство отримає мінусове значення ефекту фінансового важеля.

Також слід пам'ятати, що зростання ефекту фінансового важеля має певні межі, адже в процесі підвищення частки позикового капіталу знижується рівень фінансової стійкості підприємства.

Існують різні рекомендації щодо величини плеча фінансового важеля. Більшість із них зводиться до того, що оптимальне значення рівня ефекту фінансового важеля складає 30-60 %. Тоді ефект фінансового важеля здатний як би компенсувати податкові вилучення і забезпечити власним засобам гідну віддачу.

Обчислимо нижню та верхню граничні межі ефекту фінансового важеля для ТОВ «РЕАЙ» :

$$\text{Нижня гранична межа } EФВ = 20,35 * 0,3 = 6,11 \%$$

$$\text{Верхня гранична межа } EФВ = 20,35 * 0,6 = 12,21 \%$$

Із проведених розрахунків можна зробити висновок, що підприємство

не досягає потрібного значення ефекту фінансового важеля (6,11% – 12,21%) що свідчить про необхідність проведення реструктуризації пасивів ТОВ «РЕАЙ».

Ліквідність підприємства визначається як його можливість своєчасно відповідати за своїми борговими зобов'язаннями. Для визначення ступеня ліквідності розраховують та аналізують коефіцієнти ліквідності.

Значення розрахованих коефіцієнтів ліквідності ТОВ «РЕАЙ» занесено до таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Динаміка коефіцієнтів ліквідності ТОВ «РЕАЙ» за 2020-2022 роки

Показники	На 31.12. 2020 р.	На 31.12. 2021 р.	На 31.12. 2022 р.	Норматив
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,75	2,16	3,34	1,5-2,5
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,99	1,29	1,69	0,6-0,7
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,05	0,11	0,17	0,2-0,3

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А)

Розрахунки показали, що значення коефіцієнта загальної ліквідності протягом трьох років збільшується (із 1,75 у 2020 році до 3.34 у 2022 році). Коефіцієнт показує, чи достатньо оборотних активів для розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями і свідчить про захищеність кредиторів від непогашення зобов'язань. Міжнародний досвід показує, що оптимальне його значення має бути рівне в проміжку 1,5-2,5. У ТОВ «РЕАЙ» цей коефіцієнт на момент 2022 року значно перевищує норматив. З моєї точки зору, це пов'язано із недоліками в управлінні оборотними активами на підприємстві.

Коефіцієнт термінової ліквідності характеризує частину поточних зобов'язань, яка може бути погашена не тільки за рахунок готівки, але й за рахунок очікуваних надходжень за виконані роботи чи надані послуги. Значення цього коефіцієнта для ТОВ «РЕАЙ» у 2020 році становило 0,99, а

у 2022 році збільшилось до 1,69. Порівняння з нормативом свідчить, що він вищий від нормативу.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена на конкретну дату, негайно. Зарубіжними експертами визначено нижню межу показника – 0,2, а верхню межу – 0,3, тобто вважають, що мінімум 20 % поточних зобов'язань підприємство повинно мати можливість погасити в будь-який момент. Вилучати із свого обороту слід таку величину грошових коштів, яка не перевищує 30 % від розміру короткострокової заборгованості. Як бачимо, даний коефіцієнт у ТОВ «РЕАЙ» має трохи недостатнє значення, але простежується явна позитивна динаміка по удосконаленні політики управління готівкою на підприємстві.

Таким чином, проведений аналіз засвідчив, що незначний вплив фінансового важеля на дохідність власного капіталу підкріплюється хорошою фінансовою стійкістю та високою ліквідністю ТОВ «РЕАЙ», що зпчинене великою часткою власного капіталу в структурі джерел фінансування підприємства.

Висновки до розділу 2

Аналіз структури фінансово-господарської діяльності підприємства було проведено на основі даних підприємства ТОВ «РЕАЙ», яке функціонує у сфері лісопереробки. Загальна сума капіталу підприємства становила на початок 2022 року 6644100 грн., що 36,7 % більше, ніж на початок 2020 року. При зростанні загальної суми капіталу на 36,7 %, власний капітал ТОВ «РЕАЙ» збільшився на 54,4 %, а позичковий капітал підприємства зменшився на 3,5 %.

Розрахунки показують, що частка власного капіталу у загальній сумі джерел фінансування становила на кінець 2022 року 78,4 %, при цьому відбулося її збільшення із 69,5 % у 2020 році. Частка позикового капіталу

зменшилась за період, що аналізується, із 30,5 % до 21,6 %, або на 8,9 відсоткових пунктів.

Аналіз показників структури капіталу ТОВ «РЕАЙ» показав, що більшість із них відповідають нормативу. Єдиним коефіцієнтом із розрахованих, що не задовольняє нормативу, є коефіцієнт довгострокових зобов'язань. Така ситуація свідчить про високу фінансову стійкість підприємства і вказує на правильність побудови структури джерел фінансування підприємства.

В структурі поточних зобов'язань ТОВ «РЕАЙ» (на кінець 2022 року) основне місце займає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги (48,7 %), за довгостроковими зобов'язаннями (19,5 %) та за розрахунки з оплати праці (19 %). Інші поточні зобов'язання займають 5 %, поточні забезпечення 2 %, а короткострокові кредити банків, заборгованість за розрахунками з бюджетом та поточна кредиторська заборгованість за отриманими авансами мають по 1,5 %.

Середньозважена вартість капіталу становила у 2020 році 17,39 %, у 2021 році – 12,78 %, а у 2022 році – 14,47 %. Відбулося зниження середньозваженої вартості капіталу за три роки на 2,92 процентних пункти. Зниження WACC сприяє підвищенню цінності або ринкової вартості підприємства. Основною причиною зменшення вартості капіталу ТОВ «РЕАЙ» стало суттєве зменшення премії за ризик в 2021 та 2022 роках порівняно з 2020. Якщо премія за ризик зменшується, це означає, що довіра інвесторів росте і вони вкладають більше коштів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «РЕАЙ»

3.1 Удосконалення структури капіталу підприємства ТОВ «РЕАЙ»

У даному підрозділі дипломної роботи буде детально розглянуто оптимізацію структури капіталу підприємства, за рахунок зменшення частки позикового капіталу.

За результатами проведеного дослідження джерел фінансування господарської діяльності ТОВ «РЕАЙ» було встановлено, що внутрішні джерела переважають зовнішні, що в цілому є задовільним показником і підвищує фінансову стійкість підприємства.

Для пошуку оптимальної структури капіталу підприємства скористаємося методом мінімізації фінансових ризиків. Для цього розрахуємо середньозважену вартість капіталу. Частка власного капіталу більше 95 % не розглядається, так як хоча б мінімальний рівень позикового капіталу на підприємстві всеодно має бути, менше 55 % не береться до уваги, тому, що в умовах нашого підприємства, така частка буде нести в собі великі загрози для фінансової стійкості підприємства та його платоспроможності. Розрахунки за формулою (2.10) відобразимо у таблиці 3.2.

Отже, за результатами розрахунків середньозваженої вартості капіталу, ми визначили, що оптимальним варіантом є частка власного капіталу 95 % та відповідно 5 % позикового капіталу, так як за таких умов значення WACC є найменшим (14,40).

Оптимальна структура капіталу підприємства має формуватися за одночасного розвитку підприємства, покращення показників його фінансово-господарської діяльності. Тому головним кроком на шляху до формування оптимальної структури капіталу та розвитку підприємства вважатимемо

збільшення об'єму реалізації продукції. Досягти такого збільшення можна різними шляхами:

- 1) наданням знижки покупцям продукції (послуг);
- 2) активізацією рекламної кампанії для залучення нових покупців.

Таблиця 3.2

Оптимальна структура капіталу ТОВ «РЕАЙ»

Показник	Значення показника								
Частка власного капіталу	0,95	0,9	0,85	0,8	0,75	0,7	0,65	0,6	0,55
Частка позикового капіталу	0,05	0,1	0,15	0,2	0,25	0,3	0,35	0,4	0,45
Вартість власного капіталу, %	14,38	14,38	14,38	14,38	14,38	14,38	14,38	14,38	14,38
Вартість позикового капіталу, %	18	18	18	18	18	18	18	18	18
Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
Податковий коректор (1-р.5)	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82	0,82
Вартість позикового капіталу у з врахуванням податкового коректору (р.4*р.6)	14,76	14,76	14,76	14,76	14,76	14,76	14,76	14,76	14,76
Загальна вартість власного капіталу (р.1*р.3)	13,66	12,94	12,22	11,5	10,78	10,07	9,35	8,63	7,91
Загальна вартість позикового капіталу (р.2*р.7)	0,74	1,48	2,21	2,95	3,69	4,43	5,17	5,90	6,64
Середньозважена вартість капіталу, % (р.8+р.9)	14,40	14,42	14,44	14,46	14,47	14,49	14,51	14,53	14,55

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток А), [2],

[42]

Ключовим показником у плануванні є плановий виторг від реалізації продукції (робіт, послуг), а відповідним документом для бюджетування - бюджет реалізації продукції (продажів). Усі інші планові показники розраховують, виходячи з прогнозу виторгу або темпів зростання виторгу [21, ст. 61-62]. Отже, розрахуємо план доходів та витрат підприємства з

операційної діяльності на три роки за трьома варіантами: перший варіант – песимістичний; другий варіант – середній; третій варіант – оптимістичний. Отже, розрахуємо планову чисту виручку підприємства, за умови того, що планується збільшення обсягу реалізації продукції за різними варіантами. За першим зростання складе 10%, за другим 15%, за третім 20%. На основі припущення можемо скласти прогнозний план прибутку від операційної діяльності ТОВ «РЕАЙ» на прогнозний період. Дані за 2023 рік відображені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Прогнозний план фінансових результатів від операційної діяльності ТОВ «РЕАЙ» на 2023 рік

Стаття	Песимістичний варіант	Середній варіант	Оптимістичний варіант
	грн.	грн.	грн.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	7195925	7523012,5	7850100
Собівартість реалізації продукції	2968184,1	3109526,2	3250868,3
Валовий прибуток:			
- прибуток	4227740,9	4413486,3	4599231,7
- збиток	0	0	0
Інші операційні доходи	37298,4	38852,5	40406,6
Адміністративні витрати	858498	858498	858498
Витрати на збут	1676893,2	1676893,2	1676893,2
Інші операційні витрати	380365,61	361901,26	343436,91
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	1349282,49	1555046,34	1760810,19
- збиток	0	0	0

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток Б)

Як видно з таблиці 3.3 у 2023 році, за песимістичним сценарієм прибуток від операційної діяльності становитиме 1349282,49 грн., за середнім прибуток становитиме 1555046,34 грн., за оптимістичним сценарієм 1760810,19 грн. У 2022 році він становив 1232772 грн., тому можемо

відмітити його значне зростання за всіма варіантами розвитку підприємства. Це зростання операційного прибутку, перш за все, пов'язане з збільшенням обсягу виробництва, що призвело до збільшення доходу від реалізації та скороченням собівартості продукції.

У таблиці 3.4 показаний план прибутку від операційної діяльності підприємства на 2024 рік.

Таблиця 3.4

Прогнозний план фінансових результатів від операційної діяльності ТОВ «РЕАЙ» на 2024 рік

Стаття	Песимістичний варіант	Середній варіант	Оптимістичний варіант
	грн.	грн.	грн.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	7915517,5	8651464,38	9420120
Собівартість реалізації продукції	3116593,31	3420478,82	3738498,55
Валовий прибуток:			
- прибуток	4798924	5230985,56	5681621,46
- збиток	0	0	0
Інші операційні доходи	44758,08	48565,63	52528,58
Адміністративні витрати	987272,7	987272,7	987272,7
Витрати на збут	1760737,86	1760737,86	1760737,86
Інші операційні витрати	391776,58	354663,23	319396,33
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	1703895,14	2176877,39	2666743,15
- збиток	0	0	0

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток Б)

Отже, у 2024 році за песимістичним варіантом прибуток від операційної діяльності складе 1703895,14 грн., за середнім варіантом – 2176877,39 грн., за оптимістичним – 2666743,15 грн.

У таблиці 3.5 можемо побачити план прибутку від операційної діяльності підприємства на 2025 рік. Тож, можемо сказати, що у 2025 році за песимістичним варіантом прибуток від операційної діяльності становитиме

2100687,74 грн., за середнім варіантом – 2915656,03 грн., за оптимістичним – 3791980,89 грн.

Враховуючи обрану стратегію весь чистий прибуток підприємства відобразатиметься у складі нерозподіленого прибутку, що в свою чергу збільшить власний капітал у 2023 році на 1314767,66 грн., у 2024 році на 1826421,5 грн., у 2025 році на 2434167,26 грн. Таким чином можемо бачити, що обрана стратегія оптимізації капіталу суттєво вплине на збільшення розміру вланого капіталу.

Таблиця 3.5

Прогнозний план фінансових результатів від операційної діяльності ТОВ «РЕАЙ» на 2025 рік

Стаття	Песимістичний варіант	Середній варіант	Оптимістичний варіант
	грн.	грн.	грн.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	8707069,25	9949184,03	11304144
Собівартість реалізації продукції	3272422,97	3762526,70	4299273,33
Валовий прибуток:			
- прибуток	5434646	6186657,33	7004870,67
- збиток	0	0	0
Інші операційні доходи	53709,7	60707,03	68287,15
Адміністративні витрати	1135364	1135364	1135364
Витрати на збут	1848774,753	1848774,753	1848774,753
Інші операційні витрати	403529,88	347569,97	297038,5835
Фінансові результати від операційної діяльності:			
- прибуток	2100687,74	2915656,03	3791980,89
- збиток	0	0	0

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства (Додаток Б)

Важливо визначити, чи не мають заплановані нами зміни негативного ефекту на фінансовий стан підприємства. Зробимо це за допомогою розрахунку інтегрального показника за методикою Мінфіна № 616. Інтегральний показник - показник, який обчислюється в результаті аналізу

визначеної комбінації фінансових коефіцієнтів і комплексно характеризує фінансовий стан бенефіціара. Методичною основою визначення інтегрального показника фінансового стану є метод багатофакторного дискримінантного аналізу.

Підприємство ТОВ «РЕАЙ» відноситься до секції С, отже застосовуємо таку формулу:

$$Z = 0,025 \times K_1 + 1,9 \times K_3 + 0,45 \times K_6 + 1,5 \times K_8 + 0,03 \times K_9 - 0,5$$

де K_1 – коефіцієнт покриття;

K_3 – коефіцієнт фінансової незалежності;

K_6 – коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності (ЕВІТ);

K_8 – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком;

K_9 – коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Розрахуємо задані показники за 2023 рік за всіма сценаріями та визначимо інтегральний показник за допомогою таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Інтегральний показник за трьома сценаріями

Показники	Варіанти		
	Песимістичний	Середній	Оптимістичний
K_1	3,34	3,34	3,34
K_3	0,82	0,82	0,83
K_6	0,19	0,21	0,22
K_8	0,15	0,17	0,19
K_9	4,93	5,16	5,38
Z	1,59	1,65	1,70
Клас	1	1	1

Джерело розроблено автором на основі [1]

Отже, можемо зробити висновок, що проведені зміни по оптимізації структури капіталу не мають негативного впливу на підприємство ТОВ «РЕАЙ», навіть за песимістичного сценарію. Підприємство відповідає критерію самоокупності, обсяг забезпечення погашення та обслуговування

позики є достатнім. Низька ймовірність дефолту та висока можливість виконувати зобов'язання також підтверджується за всіма варіантами інтегрального показника, 1,59 % за песимістичного сценарія, 1,65 % за середнього та 1,7 % за оптимістичного варіанту розвитку подій.

Зважаючи на позитивний вплив скорочення частки позикового капіталу на показники діяльності підприємства ТОВ «РЕАЙ», можемо надати такі рекомендації щодо вдосконалення управління капіталом:

1) дотримуватись прогнозу надходження чистої виручки від реалізації, розглянутого у попередньому підрозділі. Зростання чистого прибутку дасть змогу підприємству швидше скоротити суму позикового капіталу, покращуючи рівень фінансової незалежності та ліквідності;

2) у підсумку підприємству варто скоротити частку позикового капіталу, встановивши співвідношення власного та позикового капіталу як 95% до 5%;

3) забезпечити, не зростання або навіть погашення суми короткострокових та довгострокових зобов'язань у рамках наявної суми грошових коштів;

4) ввести систему постійного аналізу структури капіталу, одним із завдань якої буде визначення співвідношення власного та позикового капіталу. Цей аналіз дасть змогу на основі суми власного капіталу, який зростатиме за рахунок нерозподіленого прибутку, визначати допустиму суму позикового капіталу, який може використовуватись підприємством у поточній діяльності, а на основі цього – суму додаткових короткострокових зобов'язань, які підприємство може залучити у звітному періоді;

5) у разі прийняття рішення про залучення додаткової суми короткострокових зобов'язань вести активний пошук дешевших джерел, щоб скоротити витрати, пов'язані з використанням таких коштів.

3.2. Вибір інвестиційної стратегії підприємства ТОВ «РЕАЙ»

Вагомою частиною при визначенні інвестиційної стратегії підприємства є вибір джерел формування інвестиційних ресурсів. Основну складність при виборі складає широка альтернативність джерел фінансування. Підприємство має декілька варіантів для формування інвестиційних ресурсів, це можна зробити за допомогою залучених або власних коштів.

Провідну роль з усіх видів внутрішніх джерел інвестиційних ресурсів, як правило має реінвестована частина чистого прибутку. Це забезпечує зростання ринкової вартості підприємства, як пріоритетного напрямку. Сформовані за допомогою цього джерела, інвестиційні ресурси, є універсальними, так як спрямовуються на задоволення різноманітних інвестиційних потреб підприємства [20, ст. 138].

Амортизаційні відрахування є наступним за значенням джерелом власних інвестиційних ресурсів. Ресурси з цього джерела в основному спрямовуються на реновацію діючих основних засобів та нематеріальних активів, тож цільова спрямованість даного джерела є досить вузькою, але його важливою перевагою є стабільне формування коштів.

Тим не менш, амортизаційні відрахування – це важлива складова фінансових ресурсів підприємства, особливо при реалізації інноваційної стратегії розвитку виробництва. Саме амортизаційні фонди призначені для відновлення, модернізації підприємства, при цьому цей ресурс характеризується постійністю, передбачуваністю надходження, що не можна недооцінити. Всі інші види власних джерел, такі як кошти з продажу нематеріальних активів, грають не таку важливу роль при формуванні інвестиційних ресурсів – вони використовуються тільки на окремих етапах інвестиційної діяльності, так як їх формування не є регулярним.

Зарубіжний досвід, каже, що концентрація підприємствами фінансових ресурсів за допомогою власних джерел веде до утворення

фінансово-промислових груп, котрі у майбутньому перетворюються на транснаціональні корпорації. Даний процес має певні переваги, такі як зменшення строків нагромадження капіталу та можливість його швидкої акумуляції, підтримка рівня зайнятості, збільшення капіталізації економіки та недоліки, як наприклад, певна деградація фінансової системи, як наслідок від створення «кишенькових» позабанківських та банківських структур, просування інтересів різних корпоративних груп, а також посилення ефекту асиметричності інформації [13].

Суттєвою перевагою використання власних ресурсів підприємства для фінансування інновацій є їх довгострокова основа, що є важливою умовою ведення інноваційної діяльності. В той час як, до прикладу, кредит вимагає повернення позичених коштів та відсотків за користування ними в терміни, передбачені кредитною угодою. Використання кредиту на початкових етапах інноваційного процесу не є економічно доцільною формою фінансування, оскільки дохід від інноваційної діяльності одержується при реалізації інноваційної продукції. В результаті може утворитись значний касовий розрив, що безумовно вплине на реалізацію інноваційного проекту. При самофінансуванні інноваційної діяльності відсутні витрати на залучення та обслуговування, а також підприємству не потрібно формувати кредитне забезпечення при використанні цих коштів. Більше того, як результат незалежності від кредиторів та підвищення фінансової стабільності, забезпечується економічна самостійність за рахунок інвестування власних фінансових ресурсів у діяльність підприємства.

Тим не менш, варіант самофінансування також має недоліки. Головним недоїлком є обмеженість даного виду фінансових ресурсів. Також, варто відмітити, що під тиском інфляції фонди підприємства можуть знецінюються після певного періоду часу. Наступним недоїлком є неможливість використання ефекту фінансового левериджу, щоб за рахунок використання позикового капіталу, забезпечувати приріст коефіцієнта рентабельності власного капіталу. При самофінансуванні обов'язковою

умовою є прибуткова діяльність підприємства та відмова від виплати дивідендів. Для того, щоб досягалась така суттєва перевага використання амортизаційних відрахувань як можливість мінімізації сплати податку на прибуток, підприємство має одержати позитивний фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування.

На вибір конкретних джерел інвестиційних ресурсів кожного окремого підприємства впливають такі основні фактори:

- розмір підприємства;
- кон'юнктура ринку капіталу;
- галузь в якій здійснює діяльність підприємство;
- ризик залучення капіталу з конкретних джерел;
- вартість залучення капіталу з конкретних джерел;
- рівень оподаткування прибутку.

Задоволення потреб у отриманні потрібних інвестиційних активів і оптимізація їх структури для забезпечення хороших результатів інвестиційної діяльності, це головні критерії, на які звертають увагу при утворенні інвестиційних ресурсів підприємства. На основі цих критеріїв, можемо виділити наступні принципи формування інвестиційних ресурсів підприємства:

- 1) утворення оптимальної структури інвестиційних ресурсів для забезпечення ефективної інвестиційної діяльності;
- 2) забезпечення ефективного використання інвестиційних ресурсів у процесі інвестиційної діяльності.
- 3) мінімізації витрат при формуванні інвестиційних ресурсів з різноманітних джерел;
- 4) врахування перспектив розвитку інвестиційної діяльності;

У подальшому на підприємстві очікується нарощення власного капіталу за допомогою нерозподіленого прибутку. Тобто відношення власного до позикового капіталу зміниться у бік зростання частки власного

капіталу. Введення системи постійного аналізу структури капіталу дасть змогу визначати суму позикового капіталу, яку підприємство може залучити зі збереженням оптимальної структури капіталу. Цю суму підприємство також може використати на інвестиційну діяльність.

Висновки до розділу 3

Таким чином, проведений аналіз здійснюваних підприємством інвестицій та найбільш оптимальних джерел подальшого інвестування дає змогу зробити такі висновки:

1) важливим напрямом здійснення інвестиційної діяльності підприємства ТОВ «РЕАЙ» має стати зростання обсягу реалізації продукції. Таким чином підприємство зможе наростити частку власного капіталу.

2) за впровадження системи моніторингу структури капіталу та дотримання співвідношення власного капіталу до позикового як 95 до 5%, доцільно визначати суму позикового капіталу, яку підприємство може залучити в оборот;

3) у межах визначеної суми залучених позикових коштів підприємство матиме змогу здійснювати інвестиції, при цьому необхідно детально аналізувати інвестиційні проекти, які забезпечуватимуть дохідність більшу, ніж вартість залученого підприємством позикового капіталу;

4) підприємству ТОВ «РЕАЙ» доцільніше не залучати позиковий капітал, але при необхідності краще надати перевагу короткостроковому позиковому капіталу, оскільки його вартість відносно менша, ніж довгострокового. При його залученні необхідно порівнювати вартість різних джерел залучення коштів (зокрема, короткострокових кредитів банків чи корпоративних або держаних облігацій), щоб зменшити витрати підприємства на їх використання. Останні мають бути меншими, ніж дохідність інвестиційного проекту.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Згідно результатів проведеного у випускній кваліфікаційній роботі дослідження зроблено такі основні висновки:

1. Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у матеріальній, нематеріальній та грошовій формах, які в свою чергу інвестуються у формування його активів. Усі підприємства, здійснюючи комерційну чи виробничу діяльність, повинні мати визначений розмір капіталу. Що ж до економічної сутності капіталу підприємства, то зазначають певні риси, такі як: капітал є основним чинником виробництва; капітал визначає фінансові ресурси підприємства, що приносять дохід, він може бути у формі інвестованого капіталу; капітал – це джерело формування добробуту його власників; капітал підприємства – це головний показник його ринкової вартості; динаміка капіталу підприємства є найважливішим показником рівня ефективності його господарської діяльності.

2. Існують основні джерела формування фінансового капіталу: власні та позикові фінансові ресурси. До того як власний, так і позиковий капітал може створюватися за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел. До власних джерел належать: статутний фонд, нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування. До позикових: отримані кредити, пайові й інші внески, кошти мобілізовані на фінансовому ринку, фінансовий лізинг.

3. Результат і ефективність діяльності підприємства залежать від того, як раціонально використовується капітал. Якщо дотримувати пропорції власного і позикового капіталу, можна створити необхідний рівень фінансової незалежності, рентабельності, а також максимізувати ринкову вартість підприємства.

4. Аналіз структури фінансово-господарської діяльності підприємства було проведено на основі даних підприємства ТОВ «РЕАЙ», яке функціонує у лісопереробній сфері. На підприємстві відбувається

збільшення обсягів виручки від реалізації продукції, робіт та послуг із 6084681 грн. у 2020 році до 6541750 грн. у 2022 році, а сума чистого прибутку зростає ще і за рахунок збільшення інших операційних та фінансових доходів.

5. Загальна сума капіталу підприємства становила на початок 2022 року 6644100 грн., що 36,7 % більше, ніж на початок 2020 року. При зростанні загальної суми капіталу на 36,7 %, власний капітал ТОВ «РЕАЙ» збільшився на 54,4 %, а позичковий капітал підприємства зменшився на 3,5 %.

6. Розрахунки показують, що частка власного капіталу у загальній сумі джерел фінансування становила на кінець 2022 року 78,4 %, при цьому відбулося її збільшення із 69,5 % у 2020 році. Частка позикового капіталу зменшилась за період, що аналізується, із 30,5 % до 21,6 %, або на 8,9 відсоткових пунктів.

7. З розрахунків коефіцієнтів бачимо, що значення коефіцієнта фінансової автономії у ТОВ «РЕАЙ» є стабільно високим: у 2020 році він дорівнював 0,69, а у 2022 зріс до 0,78, що є вищим від нормативу.

Про достатність суми власного капіталу говорить і значення коефіцієнта інвестування. Як бачимо, цей коефіцієнт впродовж трьох років, що аналізуються, цілком відповідає нормативному значенню, він є більшим одиниці. Так, у 2020 році значення даного коефіцієнта становило 1,38, а у 2022 році зросло до 1,51.

Значення коефіцієнта фінансового ризику за нормативом повинно бути не більше 1. Розрахунки показали, що з 2020 по 2022 роки зазначений коефіцієнт дорівнював нормативу. Так, у 2020 році він становив 0,44, у 2021 році – 0,38, у 2022 році 0,27.

Коефіцієнт довгострокових зобов'язань показує, наскільки підприємство залежить від довгострокових зобов'язань у загальній сумі позикових коштів. Нормативне значення коефіцієнта – менше 0,2. У ТОВ «РЕАЙ» цей коефіцієнт з 2020 по 2021 роки задовольняє нормативу, а у 2022

році він перевищив нормативне значення, що свідчить про зростання частки довгострокових зобов'язань в структурі позикових коштів.

Таким чином, аналіз показників структури капіталу ТОВ «РЕАЙ» показав, що більшість із них відповідають нормативу. Єдиним коефіцієнтом із розрахованих, що не задовольняє нормативу, є коефіцієнт довгострокових зобов'язань. Така ситуація свідчить про високу фінансову стійкість підприємства і вказує на правильність побудови структури джерел фінансування підприємства.

8. В структурі поточних зобов'язань ТОВ «РЕАЙ» (на кінець 2022 року) основне місце займає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги (48,7 %), за довгостроковими зобов'язаннями (19,5 %) та за розрахунки з оплати праці (19 %). Інші поточні зобов'язання займають 5 %, поточні забезпечення 2%, а короткострокові кредити банків, заборгованість за розрахунками з бюджетом та поточна кредиторська заборгованість за отриманими авансами мають по 1,5 %.

9. Середньозважена вартість капіталу становила у 2020 році 17,39 %, у 2021 році – 12,78 %, а у 2022 році – 14,47 %. Відбулося зниження середньозваженої вартості капіталу за три роки на 2,92 процентних пункти. Зниження WACC сприяє підвищенню цінності або ринкової вартості підприємства. Основною причиною зменшення вартості капіталу ТОВ «РЕАЙ» стало суттєве зменшення премії за ризик в 2021 та 2022 роках порівняно з 2020. Якщо премія за ризик зменшується, це означає, що довіра інвесторів росте і вони вкладають більше коштів.

Оцінка впливу структури капіталу на фінансовий стан та результати фінансово-господарської діяльності ТОВ «РЕАЙ» засвідчила, що незначний вплив фінансового важеля на дохідність власного капіталу підкріплюється хорошою фінансовою стійкістю та високою ліквідністю ТОВ «РЕАЙ», що спричинене великою часткою власного капіталу в структурі джерел фінансування підприємства.

10. Для проектування оптимальної структури капіталу підприємства в

якості основного вибрано критерій мінімізації фінансових ризиків. Шляхом визначення оптимального значення середньозваженої вартості капіталу (14,4 %) в дипломній роботі розраховано оптимальну структуру капіталу ТОВ «РЕАЙ» - 95 % власного капіталу та 5 % позичкового капіталу.

11. Так як одним із шляхів збільшення частки власного капіталу є прибуток, складено прогнозний план прибутку від операційної діяльності ТОВ «РЕАЙ». Результати засвідчили про збільшення фінансових результатів, що позитивно відіб'ється на збільшенні частки власного капіталу. Для удосконалення управління формуванням власного капіталу запропоновано наступне:

- нарощувати нерозподілений прибуток за рахунок чистого прибутку, який залишається після всіх відрахувань;

- ввести систему постійного аналізу власного капіталу підприємства, що являє собою процес дослідження основних результативних показників ефективності його функціонування на підприємстві з метою виявлення резервів подальшого підвищення цієї ефективності;

- забезпечити ефективне використання запасів у виробництві, не допускати їх зношення, оскільки це може негативно позначитись на витратах підприємства.

12. Встановлено, що важливим напрямом здійснення інвестиційної діяльності підприємства ТОВ «РЕАЙ» має стати зростання обсягу реалізації продукції. Таким чином підприємство зможе наростити частку власного капіталу. При його залученні необхідно порівнювати вартість різних джерел залучення коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-ХІІ, із змінами і доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення: 17.10.2023).
2. Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара: Наказ від 14.07.2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16> (дата звернення: 17.10.2023).
3. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2019 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n791> (дата звернення: 17.10.2023).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.02.2013 р. за № 336/22868, із змінами і доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 17.10.2023).
5. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджено URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv> (дата звернення: 17.10.2023).
6. Бідник, О. І. Поняття капіталу підприємства та його еволюція *Науковий вісник*. 2017. № 3. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/17_2/131_Bidnyk_17_2.pdf. (дата звернення: 17.10.2023).

7. Біла, О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств. *Фінанси України*. 2007. № 4. С.112-119.
8. Бланк, И. А. Управление формированием капитала. К.: «Ника - Центр», 2008. 656.
9. Брігхем, Є. Ф. Основи фінансового менеджменту: Навч. Посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2008. 560 с.
10. Бугай Н. О. Власний капітал як складова фінансової системи підприємства: проблематика та шляхи її вирішення. *Агросвіт*. 2016. № 21. С. 19-25.
11. Васильчак С. В. Основні підходи до організації управління фінансовими ресурсами підприємства. *Економіка АПК*. 2011. № 10. С. 78-80.
12. Воробйов М. Особливості формування фінансового капіталу підприємств. *Фінанси України*. 2001. №2. – С. 77-79
13. Данильчук І.В. Сутність фінансового стану підприємства та пошук управлінських рішень щодо забезпечення його ефективності. *Економічний вісник університету : Збірник наукових праць*. 2011. №17/2.
14. Кавтиш, О. П. Використання багатофакторної моделі компанії "Дюпон" для аналізу прибутковості діяльності підприємств. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2020. Вип. 20. С. 237-247.
15. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства. *Економіка держави*. 2010. №1. С 12–18/
16. Катан Л. І. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посібник/Л.І. Бровко, Н. П. Дуброва, Н. В. Бондарчук. Суми: «Довкілля», 2009.–184 с.
17. Квасницька Р. С. Практичні аспекти формування оптимальної структури капіталу підприємств. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Вип. 2. С. 140-147.
18. Клименко, С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч.посіб. К: КНЕУ, 2008.520 с.

19. Косова Т.Д., Дєєва Н.Е. Фінансові механізми оцінки вартості капіталу акціонерного товариства. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 30 (2). С. 80—84.
20. Костецький В. В. Особливості формування інвестиційних ресурсів підприємства в сучасних економічних умовах. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2015. Вип. 15(1). С. 137-140.
21. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: підручник/ Дніпропетровський ун-т економіки та права. К. : ЦНЛ, 2006.520 с.
22. Ксьодз С. М. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств. *Економіка і суспільство*. 2020. № 10. С. 612–614.
23. Малишко В.В. Визначення структури власного капіталу як елемент підвищення якості управління власним капіталом підприємства. *Управління розвитком*. №10. 2012. С. 140-142.
24. Момот Т.В., Безугла В.О., Тараруєв Ю.О., Кадничанський М.В., Чалий І.Г. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. / За ред. Момот Т. В. К.: Цент учбової літератури. 2011. - 712 с.
25. Опарін В. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення. *Вісник НБУ*. 2000. №5. С. 11– 18.
26. Патута О. С. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 323–327
27. Поддєрьогін, А. М. Фінансовий менеджмент : підручник / Кер.кол.авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. К.: КНЕУ, 2008.–536 с.
28. Поддєрьогін, А. М. Фінанси підприємств : підручник. - 3-тє вид., перероб. та доп. К. : КНЕУ, 2000. 460 с.
29. Подольська, В. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 202 с.
30. Ребець О.М., Оцінка формування фінансових ресурсів підприємства в мовах ринку. *Вісник ЖДТУ № 3 (53)* . 2010. С. 37–45/
31. Руда О. Л. Кредит як підґрунтя взаємовідносин

підприємств комерційних банків. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 9. С. 22-25.

32. Руденко В. В. Корпоративні фінанси: сутність і особливості розвитку в сучасних умовах. *Економіка і організація управління*. 2019. № 2(22). С. 247-253.

33. Савченко М.В., Шкуренко О.В. Фінансова стійкість як передумова розвитку міжнародного бізнесу. *Бізнес інформ*. 2022. № 10. С. 96-104.

34. Слав'юк Р.А., Чиж Н.М. Управління структуриванням власного капіталу акціонерних товариств: монографія. Київ: УБС НБУ, 2009. - 358 с.

35. Смолій Л.В., Ревуцька А.О. Забезпечення стійкого фінансового стану переробних підприємств АПК на основі оптимізації структури капіталу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. № 3. С. 348-356.

36. Ткачик В.І. Джерела формування фінансового капіталу підприємства // *Економічні науки. Серія „Регіональна економіка”*. Збірник наукових праць. Випуск 8(31). Частина 2. –2011.

37. Фінанси підприємств корпоративного сектора економіки України : колективна монографія / Зимовець В.В., Даниленко А.І., Терещенко О.О. та ін. ; за ред. В.В. Зимовця ; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». К., 2022. 306 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/311.pdf> (дата звернення: 17.10.2023).

38. Фінанси підприємств. Підручник. Керівник авторського колективу і науковий редактор А.М.Поддєрьогін. К.: КНЕУ 2013. 8-е видання, 515 с.

39. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 440 с.

40. Хаустова В.Є., Колодяжна Т.В. Вплив процесів злиттів і поглинань на конкурентоспроможність економіки в умовах глобалізації : монографія. Харків, 2019. 416 с.

41. Чемчикаленко Р.А., Майборода О.В., Линьова А.С. Особливості оцінки та аналізу фінансової стійкості підприємства. *Інфраструктура ринку*.

Випуск 32. 2022. С. 379-385.

42. Чернецька Ю.А. Формування оптимальної структури капіталу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2, Т. 3. С. 109-112.

43. Чобіток В. І., Астапова О. В. Розробка стратегії управління фінансовим потенціалом підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. Вип. 49. С. 160-165.

44. Щербань О.Д., Насібова О.В., Сухоруков Р.В. Методи регулювання та оптимізації структури капіталу підприємства. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 82-88.

45. Щербань О.Д., Невдачина О.І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2022. № 3 (14). С. 284–289.

46. Юхименко П. Теорії оптимізації структури капіталу підприємства та їх адаптація до українських економічних реалій / П. Юхименко, О. Загурський, В. Могилко. *Банківська справа*. 2010. № 2/3. С. 78-85.

47. Юшко, С. В. Критичний аналіз економічної сутності поняття «капітал підприємства». *Вісник економіки, транспорту і промисловості*. 2011. № 36. – С.234-238.

48. Яременко М.І. Структура капіталу, модель Модільяні-Міллера. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2015.– № 3. – С. 504–509.

49. Damodaran. [Electronic Resource]: Official Web-Page. . Reference: http://people.stern.nyu.edu/adamodar/New_Home_Page/dataarchived.html#indust (дата звернення: 17.10.2023).

50. Brigham E.F., Houston J.F. *Fundamentals of Financial Management*. Thomson. South-Western. 2007. 766 p.